Шарҳи вазъи низоми суғуртаи амонату пасандозҳо

Семоҳаи 1 соли 2024

ХАЗИНАИ СУҒУРТАИ АМОНАТУ ПАСАНДОЗҲОИ ТОҶИКИСТОН

Шарҳи вазъи низоми суғуртаи амонату пасандозҳо
дар семоҳаи якуми соли 2024

Хазинаи суғуртаи амонату пасандозҳои Тоҷикистон (минбаъд Хазина) фаъолияти худро дар семоҳаи якуми соли 2024 баҳри ҳимояи ҳуқуқу манфиатҳои қонунии пасандоздорон, таъмини фаъолияти низоми суғуртаи амонату пасандозҳо, мусоидат ба нигоҳдории суботи низоми молиявӣ ва таҳкими боварии аҳолӣ ба низоми бонкии Ҷумҳурии Тоҷикистон амалӣ намуд.

Иштироки ташкилотҳои қарзӣ дар низоми суғуртаи амонату пасандозҳо. Дар семоҳаи якуми соли равон теъдоди ташкилотҳои қарзӣ – аъзои Хазина бетағйир боқӣ монда, ба ҳолати 31 марти соли 2024 дар Феҳристи ташкилотҳои қарзӣ – узви низоми суғуртаи амонату пасандозҳо 32 адад ташкилоти қарзӣ шомил буд, ки аз он 12 ададро бонкҳо, 19 ададро ташкилотҳои амонатии қарзии хурд (ТАҚХ) ва 1 ададро ташкилотҳои қарзии ғайрибонкӣ (ТҚҒ) ташкил медиҳанд.

Ташкилотҳои қарзии узви низоми суғуртаи амонату пасандозҳо (адад)

Номгӯи ташкилоти қарзӣ	31.12.2023	31.03.2024	Фарқият (+/-)
Бонкҳо	12	12	0
Ташкилотҳои амонатии қарзии хурд (ТАҚХ)	19	19	0
Ташкилотҳои қарзии ғайрибонкӣ (ТҚҒ)	1	1	0
Ҳамагӣ	**32**	**32**	**0**

Амонату пасандозҳои суғурташудаи ташкилотҳои қарзӣ ва сохтори он. Дар давраи ҳисоботӣ ҳаҷми амонату пасандозҳое, ки аз ҷониби Хазина суғурта мешаванд, раванди афзоиши муътадил дошт. Аз ҷумла, тибқи маълумотҳо ба ҳолати 31 марти соли 2024 ҳаҷми умумии бақияи амонату пасандозҳои суғурташуда дар ташкилотҳои қарзӣ 9 050,4 млн. сомониро ташкил дод, ки ин нисбат ба семоҳаи чоруми соли 2023 ба андозаи 2,9 фоиз ва нисбат ба ҳамин санаи соли гузашта 67,5 фоиз афзуд. Дар сохтори амонату пасандозҳои суғурташуда ҳиссаи амонату пасандозҳо бо пули миллӣ 54,2 фоиз ва бо асъори хориҷӣ 45,8 фоизро ташкил дод.

Ҳаҷми умумии пасандозҳои суғурташуда (млн. сомонӣ)

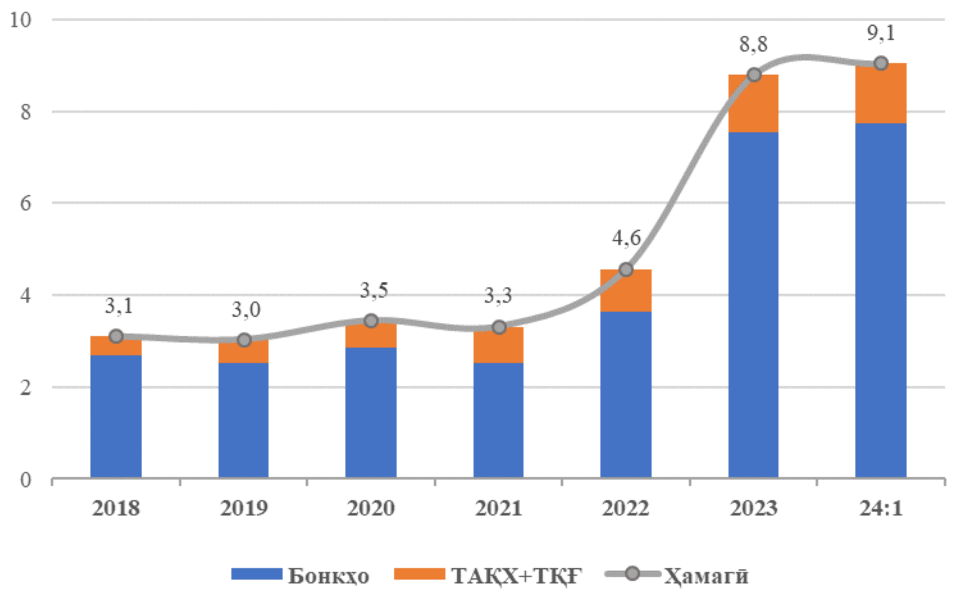

Сохтори асъории пасандозҳои суғурташуда (млрд. сомонӣ)

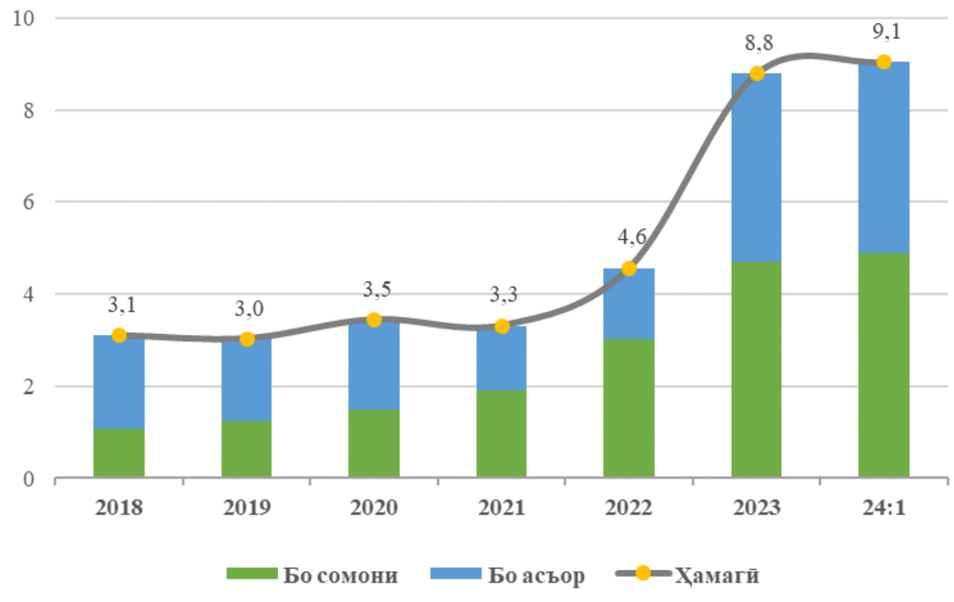

Раванди афзоиши ҳаҷми пасандозҳои суғурташуда дар баробари мавриди амал қарор гирифтани Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон “Дар бораи суғуртаи амонату пасандозҳо” ва васеъ гардидани доираи объектҳои ҳатмии суғурта, аз ҷумла дар қатори пасандозҳои шахсони воқеӣ бо суғурта фаро гирифта шудани суратҳисобҳои амонатию пасандозии соҳибкорони инфиродӣ, шахсони ҳуқуқии субъекти соҳибкории хурд ва ташкилотҳои ғайритиҷоратӣ, асосан бо омилҳои вазъи муътадили макроиқтисодӣ,

фаъолияти босуботи низоми бонкӣ ва тадриҷан баланд гардидани эътимоди аҳолӣ ба он, татбиқи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи авф бинобар қонунигардонии дороиҳо ва маблағҳои шаҳрвандони Ҷумҳурии Тоҷикистон”, инчунин гузариш ба ҳисоббаробаркуниҳои хизматрасониҳои ғайринакдӣ алоқаманд буд.

Дар сохтори ҳаҷми умумии пасандозҳои суғурташуда, ҳиссаи бештар 94,0 фоиз ё 8,5 млрд. сомонӣ ба амонату пасандозҳои шахсони воқеӣ рост омада, боқимондаи ҳиссаи он – 6,0 фоиз ё худ 0,5 млрд. сомониро амонату пасандозҳои соҳибкорони инфиродӣ, шахсони ҳуқуқии субъектҳои соҳибкории хурд ва ташкилотҳои ғайритиҷоратӣ ташкил доданд.

Сохтори пасандозҳои суғурташуда аз рӯи моликият (бо фоиз)

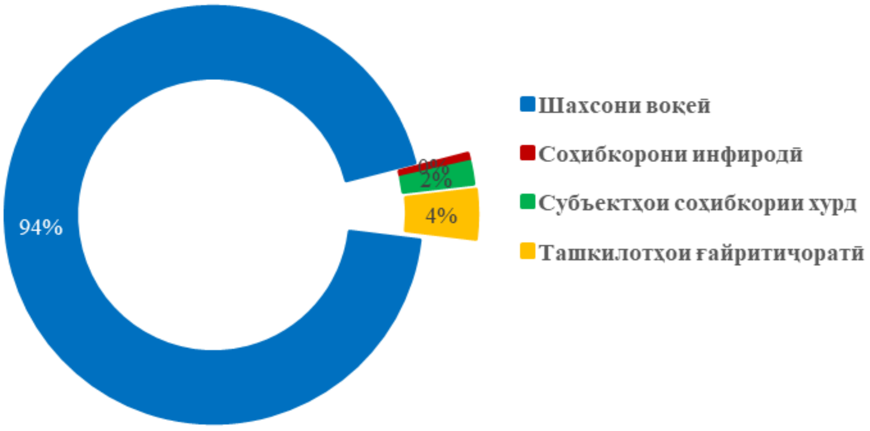

Шумораи пасандоздорони суғурташуда аз рӯи ҷамъбасти маълумоти давраи ҳисоботии семоҳаи якуми соли 2024 бошад 2,0 млн. нафарро ташкил дод, ки ин дар муқоиса ба семоҳаи чоруми соли қаблӣ ба андозаи 2,4 фоиз камтар ва семоҳаи якуми соли гузашта 30,1 фоиз зиёд мебошад.

Таҳлили сохтори пасандозҳои суғурташуда нишон медиҳад, ки аз шумораи умумии амонатгузорон ва пасандоздорон маблағи 98,3 фоизи онҳо дар доираи андозаи ҷубронпулӣ пурра фаро гирифта шуда, 1,7 фоизи боқимондаи пасандоздорон, ки маблағи амонату пасандозҳояшон аз андозаи ҷубронпулӣ зиёд аст, қисман фаро гирифта шудаанд.

Дар доираи маблағи ҷубронпулӣ пурра фаро гирифта шудани 98,3 фоизи амонатгузорон ва пасандоздорон нишондиҳандаи баланд буда, аз он гувоҳӣ медиҳад, ки аксари пасандоздорони суғурташуда аз ҷониби Хазина пурра ҳимоя карда шудаанд.

Шумораи пасандоздорони суғурташуда (ҳаз. нафар)

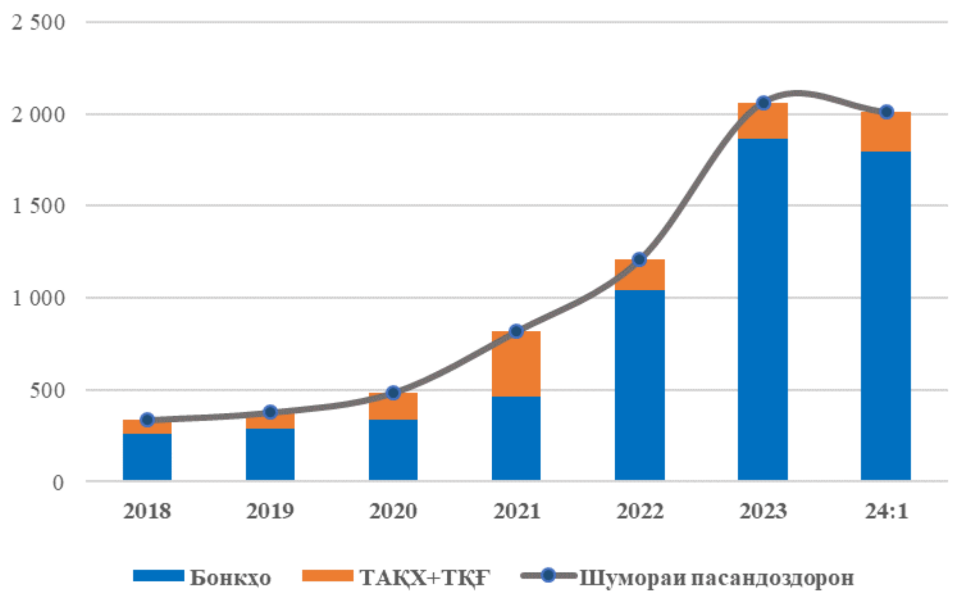

Ҳиссаи пасандоздорони пурра суғурташуда (бо ҳаз. нафар ва бо фоиз)

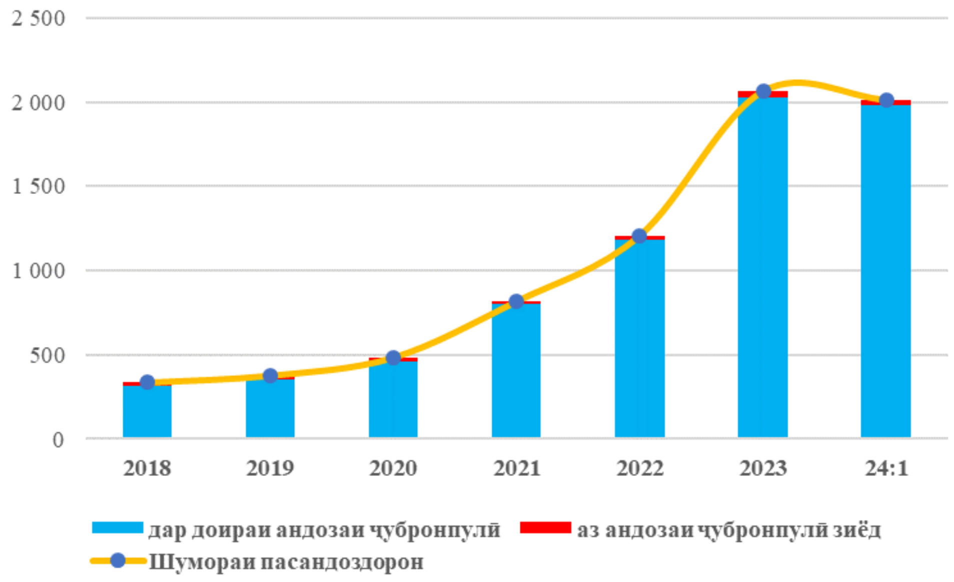

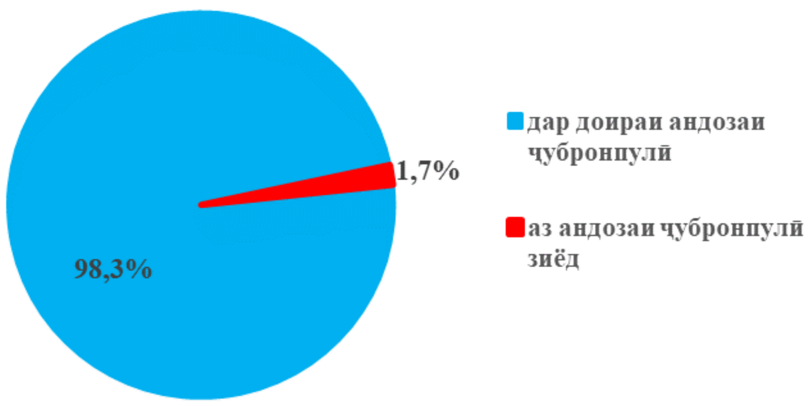

Қобили зикр аст, ки мутобиқи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон “Дар бораи суғуртаи амонату пасандозҳо” андозаи ҷубронпулӣ аз рӯи амонату пасандозҳои суғурташуда бо пули миллӣ ва бо асъори хориҷӣ на бештар аз 35 000 сомонӣ муайян гардидааст. Ҳангоми ба вуқуъ омадани ҳолати суғуртавӣ Хазина ба пасандоздорон маблағи суратҳисобҳои амонату пасандозҳои суғурташударо дар ташкилоти қарзӣ ба андозаи муайяншуда ҷуброн менамояд.

Дар маҷмуъ аз соли 2015 то инҷониб андозаи ҷубронпулӣ 2,5 маротиба зиёд шудааст, ки он дар навбати худ ба афзоиши ҳаҷми ӯҳдадориҳои (потенсиалии) суғуртавии Хазина аз рӯи пасандозҳои суғурташуда низ таъсир расонидааст.

Афзоиши андозаи ҷубронпулии суғурта (бо сомонӣ)

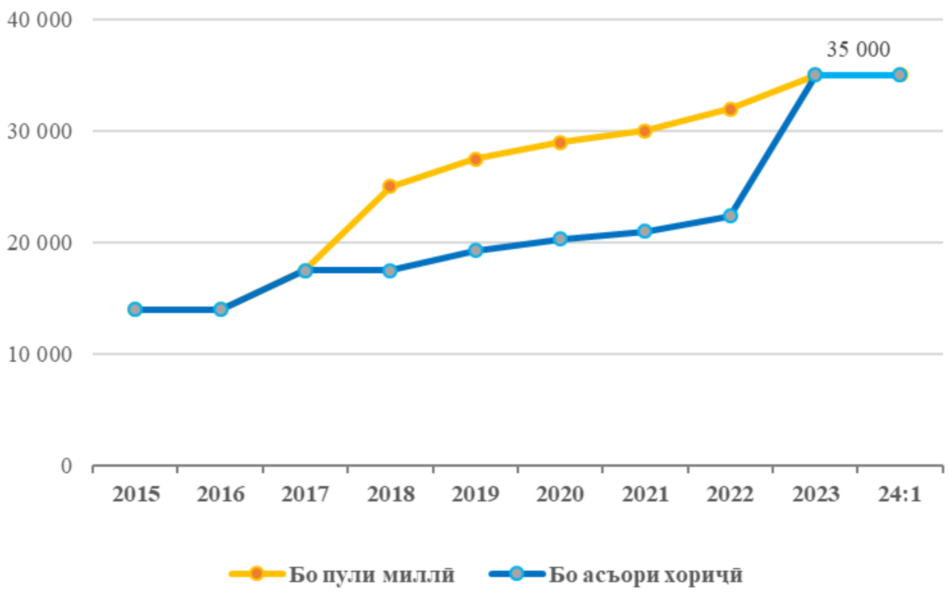

Вобаста ба тағйирёбии андозаи ҷубронпулӣ ва ҳаҷми пасандозҳои суғурташаванда, ӯҳдадориҳои суғуртавии Хазина аз рӯи ҳаҷми умумии амонату пасандозҳои суғурташуда дар семоҳаи якуми соли равон нисбатан афзуданд. Аз ҷумла, ба санаи 31 марти соли 2024 ҳаҷми ӯҳдадориҳои умумии суғуртавии Хазина аз рӯи пасандозҳои суғурташуда 3 368,7 млн. сомониро ташкил дод, ки ин нисбат ба семоҳаи чоруми соли 2023 ба андозаи 2,7 фоиз ва ҳамин санаи соли гузашта 58,9 фоиз зиёд мебошад.

Ӯҳдадории потенсиалии Хазина аз рӯи пардохти ҷубронпулии суғурта дар назди бонкҳо ҳиссаи зиёдтарин - 86,8 фоизи ҳаҷми умумии ӯҳдадориҳоро ташкил медиҳад.

Уҳдадории суғуртавии Хазина (млн. сомонӣ)

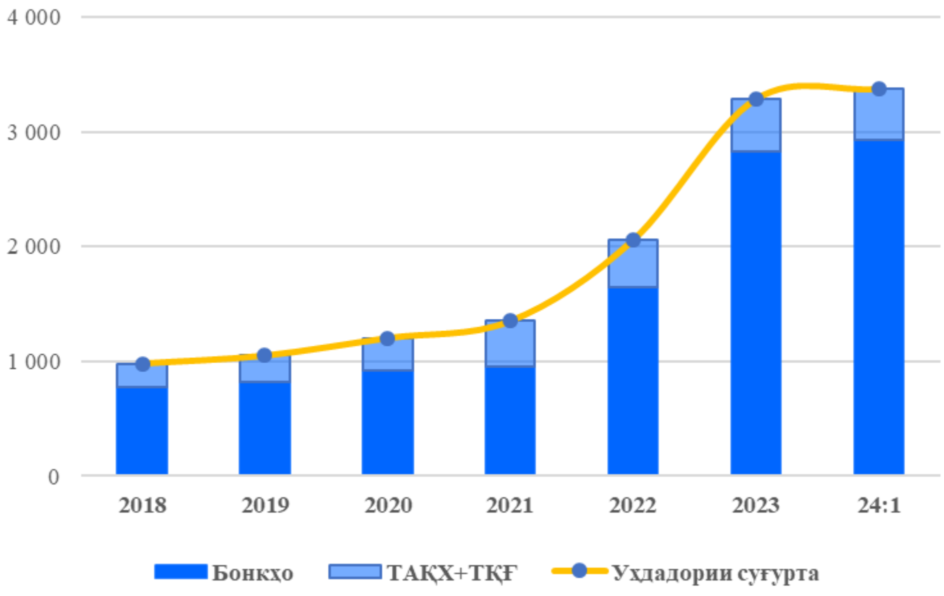

Бояд қайд кард, ки бештари уҳдадориҳои суғуртавии Хазина ба шахсони воқеӣ ва соҳибкорони инфиродӣ рост меояд, ки маблағи он 3 336,5 млн. сомонӣ ё худ 99,0 фоизи ҳаҷми умумии уҳдадориҳоро ташкил медиҳад. Уҳдадории суғуртавӣ дар назди шахсони ҳуқуқӣ бошад маблағи 32,2 млн. сомонӣ ё 1,0 фоизи ҳамаи уҳдадориҳои Хазинаро ташкил медиҳад.

Сохтори уҳдадории суғуртавии Хазина аз рӯи моликият (млн. сомонӣ ва бо фоиз)

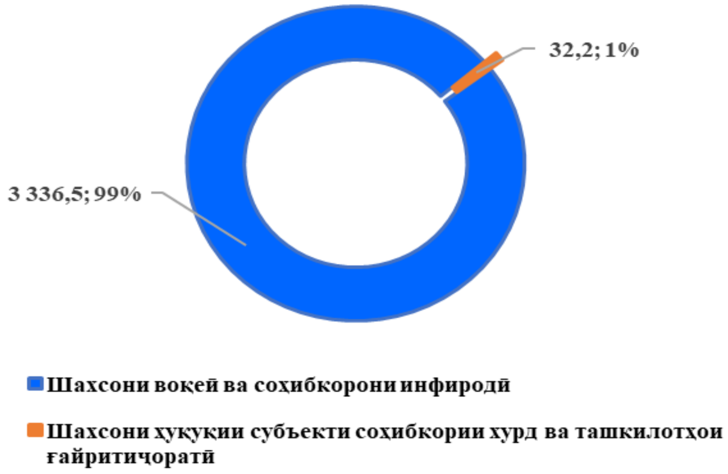

Ҳолатҳои суғуртавӣ дар ташкилотҳои қарзии узви Хазина ва пардохти ҷубронпулӣ ба пасандоздорони суғурташуда. Дар семоҳаи якуми соли ҷорӣ дар ягон ташкилотҳои қарзии узви Хазина ҳолати суғуртавӣ ба вуқуъ наомад.

Ҳолатҳои суғуртавӣ дар ташкилотҳои қарзии аъзои Хазина

Ташкилоти қарзии барҳамхӯрда	Ба ҳолати 31.12.2023	Ба ҳолати 31.03.2024	Фарқият (+/-)
Бонкҳо	6	6	0
ТАҚХ	12	12	0
Ҳамагӣ	**18**	**18**	**0**

Ҳамзамон, дар давраи баррасишаванда пасандоздорон ва намояндагони бонкҳои барҳамдодашудаи ҶСК "Агроинвестбонк" ва ҶСК "Тоҷиксодиротбонк" оид ба тамдиди муҳлати гирифтани маблағи ҷубронпулии суғуртавӣ дар асоси Қонун бо ариза ба Хазина муроҷиат кардаанд, ки аз тарафи Хазина ба 4 нафар пасандоздорони бонкҳои мазкур ба маблағи 79,2 ҳаз. сомонӣ ҷубронпулии суғуртавӣ пардохт карда шуд. Аз санаи 01 июли соли 2022, яъне аз давраи анҷоми муҳлати яксолаи пардохти ҷубронпулӣ то 31 марти соли 2024 аз тарафи Хазина ба 93 нафар пасандоздорони бонкҳои мазкур ба маблағи 1 490,5 ҳаз. сомонӣ ҷубронпулии суғуртавӣ пардохт карда шуд.

Дар маҷмуъ, аз соли 2016 то санаи 31.03.2024 сол Хазина ба пасандоздорони суғурташудаи 18 ташкилоти қарзии барҳамхӯрда ба маблағи 212,15 млн. сомонӣ ҷубронпулӣ пардохт намудааст (аз ҷумла, ба пасандоздорони ҶСК "Агроинвестбонк" – 133,54 млн. сомонӣ ва ҶСК "Тоҷиксодиротбонк – 55,19 млн. сомонӣ).

Фаъолияти сармоягузорӣ ва идоракунии маблағҳои Хазина. Яке аз вазифаҳои муҳими Хазина ҷиҳати ташаккул ва андӯхти дороиҳои Хазина фаъолияти сармоягузорӣ ба ҳисоб меравад. Бо назардошти сарчашмаҳои тибқи Қонун муайян кардашуда барои сармоягузорӣ ва дар шароити имкониятҳои мавҷудаи бозори коғазҳои қиматнок, Хазина дар давраи баррасишаванда маблағҳои озоди худро бо мақсади гирифтани даромади ҷолибнок ҷойгир кард.

Бояд зикр кард, ки дар соли 2024 аз ҷониби Вазорати молияи Ҷумҳурии Тоҷикистон ислоҳоти калидӣ бо мақсади тавсеа додани бозори коғазҳои қиматноки давлатӣ, тақвияти инфрасохтори бозори сармоя ва тадриҷан

инкишофи низоми молиявии кишвар амалӣ карда шуд. Аз ҷумла, бори аввал дар таърихи кишвар барориши Вомбаргҳои давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бозори муташаккил бо назардошти арзиши рақобатнок ва шартҳои барои сармоягузорон ҷолибнок тарҳрезӣ ва тавассути Биржаи Фондии Осиёи Марказӣ татбиқ карда шуд.

Дар навбати худ, бо мақсади таъмини фаъолияти босамари сармоягузории маблағҳои озоди худ Хазина ҷиҳати шомил шудан ба ҳайати аъзои Биржаи болозикр дархост ирсол намуд, ки дар натиҷа бо қарори Шӯрои нозирони ҶСК “Биржаи Фондии Осиёи Марказӣ” Хазина ҳамчун иштирокчии бевосита оид ба амал намудан дар бозори коғазҳои қиматнокӣ давлатӣ ба майдони савдои “фондӣ” қабул карда шуд. Ҳамзамон, Хазина бо мақсади таъмини раванди босамари фаъолияти сармоягузорӣ бо ҶСП “Маҳфуздорандаи марказӣ” низ қарордод баста, он аз ҷониби Шӯрои нозирони Хазина ба сифати дорандаи сандуқи коғазҳои қиматнок, ки ба таркиби дороиҳои молиявии Хазина дохил мешаванд, тасдиқ карда шуд. Вобаста ба ин, Хазина ҷиҳати кушодани феҳристи маҳфуздоранда (суратҳисоби “депо”) дар Маҳфуздорандаи марказӣ тадбирҳои зарурӣ андешид.

Дар семоҳаи якуми соли равон ду музоядаи барориши Вомбаргҳои давлатӣ дар ҳаҷми умумии 130,0 млн. сомонӣ ва бо муҳлатнокии 6-моҳа, 1-сола ва 2-сола баргузор гардид. Фоизҳои воситаҳои молиявии мазкур вобаста аз муҳлат аз 5 то12 фоизи солонаро ташкил доданд. Вобаста ба ин, Хазина дар ҳарду музоядаи Вомбаргҳои давлатии ҶТ иштироки фаъол намуда, ба маблағи 54,0 млн. сомонӣ ва меъёри даромаднокии миёнаи 8,2 фоизи солона ғолиб омад, ки даромади воқеан гирифташудаи Хазина аз ҳисоби хариди коғазҳои қиматноки мазкур дар семоҳаи якуми соли баррасишаванда 752,3 ҳаз. сомониро ташкил дод (дар ҳамин давраи соли қаблӣ даромади Хазина 246,9 ҳаз.сомониро ташкил дода буд).

Нишондиҳандаҳои молиявии Хазина. Дар давраи баррасишаванда вобаста ба иҷрои вазифаҳои қонунии худ дар самти ҳимоя ва ҳифзи ҳуқуқҳои қонунии пасандоздорон, раванди мунтазам афзоиши дороиҳои Хазина идома ёфт. Ба ҳолати 31 марти соли 2024 дороиҳои Хазина маблағи 223,3 млн. сомониро ташкил дод, ки он нисбат ба аввали сол 7,6 фоиз ва ҳамин санаи соли қаблӣ 31,6 фоиз зиёд мебошад.

Афзоиши дороиҳои Хазина асосан аз ҳисоби пардохтҳои тақвимии ташкилотҳои қарзии аъзои Хазина дар натиҷаи зиёд шудани ҳаҷми амонату пасандозҳои суғурташудаи ташкилотҳои қарзӣ вобастагӣ дошт. Аз ҷумла,

пардохтҳои тақвимии ташкилотҳои қарзӣ ба Хазина дар семоҳаи якум маблағи 17,0 млн. сомониро ташкил дод, ки он нисбат ба семоҳаи қаблӣ 8,8 фоиз зиёд мебошад.

Андозаи ҳадди аксари маблағи Хазина[1], ки таносуби маблағи Хазинаро нисбат ба ҳаҷми умумии пасандозҳои суғурташудаи ташкилотҳои қарзӣ инъикос менамояд, ба ҳолати 31 марти соли 2024 андозаи 2,5 фоизро ташкил дод.

Тамоюли тағйирёбии маблағи Хазина (бо млн. сомонӣ)

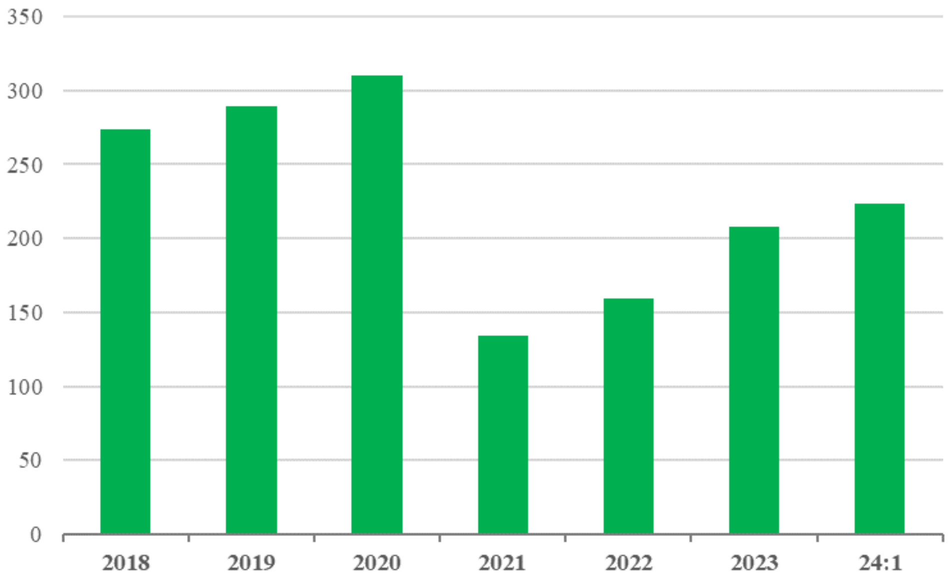

Андозаи ниҳоии маблағи Хазина (%)

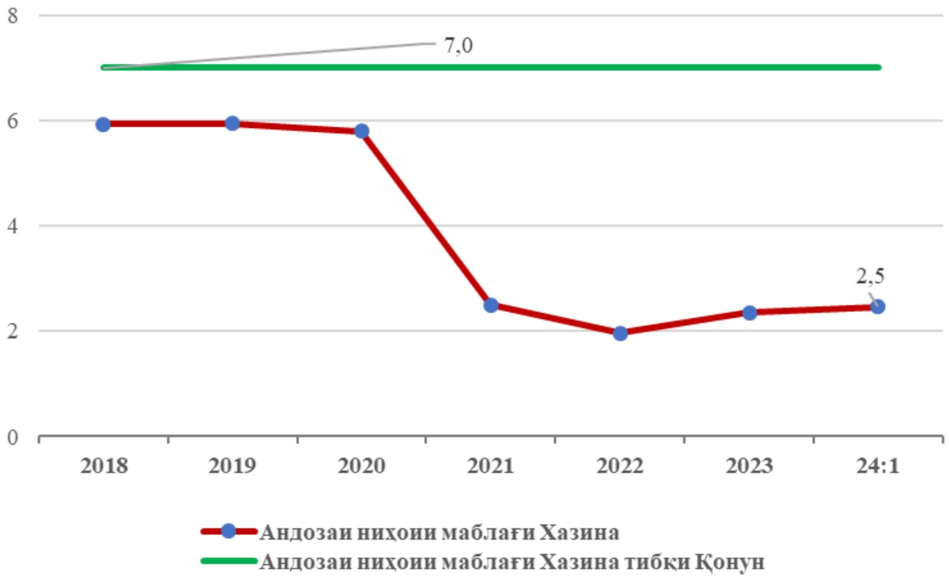

[1] *Андозаи ҳадди аксари маблағи Хазина тибқи қонун дар ҳаҷми 7 фоизи бақияи умумии пасандозҳои суғурташуда, ки дар ташкилотҳои қарзӣ мавҷуд аст, муқаррар карда шудааст.*

Фаъолияти ташвиқот ва робита бо ҷомеа. Таблиғот ва ташвиқоти аҳолӣ оид ба моҳият ва нақши низоми суғуртаи амонату пасандозҳо ва ба ин васила таҳкими боварии аҳолӣ ба низоми бонкӣ яке аз вазифаҳои муҳими Хазина ба ҳисоб меравад.

Дар давоми давраи баррасишаванда баҳри баланд бардоштани сатҳи огоҳии аҳолӣ оид ба низоми суғуртаи амонату пасандозҳо, маводҳои таблиғотӣ, аз қабили буклетҳо ва нишони худчаспи Хазина (стикерҳо), инчунин ролики видеоӣ ва хабарҳо дар телевизион (“Телевизиони Душанбе” ва “ТВ Тоҷикистон”) омода ва паҳн карда шуданд. Ҳамзамон, бо ин мақсад дар сомонаи расмии Хазина (www.idif.tj) ва шабакаҳои иҷтимоӣ (фейсбук) маводҳои иттилоотию таҳлилӣ, эълонҳо ва ахборотҳо мунтазам нашр карда шуданд.